

1. Mõisa nimi: N e e r u t i m õ i s
2. Mõisa liik: peamõis
3. Asukoht: Rakvere raj. Kadrina k/n.
4. Valdaja, kasutaja: Hulja sovhoos

5. Kaitse alla võetavad hooned:

a) ettepanekud:

peahoone

b) põhjendused:

Neeruti peahoone on Eesti mõisates harva esindatud juugendstiili arhitektuuri ilmekamaid ja suurejoonelisemaid näiteid. Ta on püstitatud kahes etapis: 1878.aastal ühekorruselise keskosas ärkliosaga hoonena, mida 1903-1906.aastail pärast seda kui mõis siirdus Peterburi suurkaupmeeste Kirschtenite valdusesse, tunduvalt laiendati ning lisati imposantne kolmekümne meetri kõrgune torn. Maja vormivad mansardkatus ning voluumse joonega ümarad frontoonid. Viimastega on kujundatud kõik hoone neli külge - pargifassaadil asetub suurem ja kõrgem keskteljel, väiksemad sümmeetriliselt mõlemal pool, esiküljel kaotab sümmeetria võimas torn. Ka see, lahenduse olulisim aksent, on lõpetatud lähedaste frontoonidega. Niimoodi on saavutatud hoone lainjas, juugendlik üldsiluett. Detailide lähemal vaatlusel leiame aga kihistusi mitmetest arhitektuuristiilidest - põhiliselt märkame barokile tuginevat vormikõnet ning historitsismile omaseid järelklassitsistlikke motive, kuid siiski jääb valitsema juugendstiili dekoratiivne suund, mida iseloomustab elav fassaadidekooring ning voolavjooneline ornament.

Sisearhitektuuris märgime ruumiplaneeringu ebakorrapärasust. Pika keskkoridoriga on lahendatud vaid keldrikorrus, põhikorrustel on koridori rakendatud vaid osati ning enamasti on ühendus toimunud läbi tubade. Esinduslikumad ruumid asusid maja

esimesel korrusel. Peasissekäigu ees paikneb ruumikas hall, millest vasakule jääb põigiti läbi maja ulatuv saal ning vasakule suur söögituba. Halli lage täidab seccotehnikas maalitud rokokoolik ornament rulluvatest lintidest, rocaille'i motiividest ning muust iseloomulikust, samas paiknevad klaasitud tuulekoda ning trepp on neogooti stiilis tisleritöö headeks näideteks.

Kuigi maja kasutavad sovhoosi osakonna keskus, raamatukogu, söökla ning teenustööde vastuvõtupunkt, seisavad enamus ruume tühjuna ning nende praegune tehniline seisund on ebarahuldav. Kõige halvem on torni olukord. On alustatud mõningaid eeltöid hoone restaureerimiseks.

Peahoonega koos märgitagu ka haljastust. Mõisasüdames on see suhteliselt väike (3,0 ha) ning paikneb põhiliselt härras-temaja taga Loobu jõe poolisel langusel. Suuremad maastiku kujundustööd on toimunud aga käesoleva sajandi algul kilomeeterpaar eemal Neeruti mägedes, kus mitmesajahektarilisel alal kujundati metsapark, mis oma suurejoonelise ning läbimõeldud planeeringuga on väljapaistvamaks vabariigi juugendparkide hulgas.

c) fotod:

1. Peahoone. Vaade esifassaadile.

Koostajad:

KRPI grupijuht, ajaloolane

A.Hein

VAMKI juhtiv inspektor

K.Tilk

